

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

4568

LNCP - Fine - LNCP

891.990

ψ-31

Fine
1903

493

ԼՈՒՐ-ԴԱ-ԼՈՒՐ

(Քրդական պոէմա)

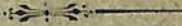

ԳԻՆՆ Է 3 ԿՈՊ.

Վ. Ֆ ա փ ա ղ ե ա ն ց ի.

(Արտատպ. «Մուրճ» անասրից, 1894 թ.)

891.995
41-31

2004

Ի Ս Գ Ո Ւ
Տ Պ Ա Ր Ա Ն Ա Ր Ր Ր
1903.

891.995

3p

Կ-31 55

ԼՈՒՐ-ԴԱ-ԼՈՒՐ

(Բրդական պոէմա)

Ա. Վ ա փ ա ղ ե տ ն ց ի .

(Արտատպ. «Մուրճ» ամսագրից, 1894 թ.)

Բ Ա Պ Ո Ւ
Տ Պ Ա Ր Ա Ն «Ա Ր Օ Ր»
1 9 0 3.

տակներն ունենային, այդքան գրաւիչ, այդքան սիրայոյգ: Չայնէր, որոնք հոսում էին միւս-մազձիկ, կլկլում էին սրպէս հեղիկ վտակ և գայլայում սրպէս սիրահար սոխակ:

Մարդ թէ անասուն, այդ ձայնը լսելիս, ահամայ մօտ էին գալիս, քարանում ու աշխատում էին շկորցնել ոչ մի խաղը, ոչ մի գեղ-գեղանքը:

Նստում էր Հասօն ժայռերի գլխին, աչքերը ուղղած լայն հորիզոնին. Սև ջուրը գալարապտօյտ ստրերի տակին, զղզղուն զեփիւռը խաղում ճակատին...

Եւ նա ածում էր:

Պէտք էր տեսնել թէ ինչպէս գամփռները գլուխները թաթերի վրայ, աչքերը սրնդին, գառնապէս լալիս կնձկնձում էին:

Պէտք էր տեսնել թէ ինչպէս ոչխարներն այն անմխտ մտանում էին ուտելը ու մօտ գալիս:

Հասօն քարերին էր գօզացնում, Սև ջրի ալիքները յուզում: Բնութիւնն էր քարացնում, զեփիւռին սղրացնում. ամեն ինչ շարժում ու հրեշտակների նախանձը գոգսում:

Այդպէս էր Հասօն:

Ել ինչպէս ոչխարները չհնազանդէին սրնդի ձայնին:

Ինքը չէր շարժում, ոչխարներին նուազով կանչում էր կողքին:

Սրածացնելու համար «Բէրիկ»-ը, ջրելու համար «Լօօզաթ»-ը և հեղ անասուններին իր շուրջը ժողկելու համար ածում էր «Ոչխարի կոչը»:

Ոչխարները լսելուն պէս թողնում էին ամեն ինչ, անցնում ամեն բան, գալիս Հասօն շուրջը հաւաքւում:

Սպրում էր Հասօն այսպէս երջանիկ, հեռու մարդկանցից, բնութեան զրկում, լեռների կրժբում: Երջանիկ էր նա որպէս մի իշխան, սիրւած իր հօտից և նւիրւած իր երգերին:

II.

Մի օր Հասօն տեսաւ ազայի միակ աղջկան. Տեսաւ ու սիրահարեց:

Սիրուն էր Ջալիսէն: Կախարդիչ՝ աչքերը, սաւրի էր բոյը, կամար՝ ունքերը, գոգարիկ՝ թշերը:

Ջալիսէն էլ տեսաւ Հասօն. Ջալիսէն էլ սիրեց Հասօնին:

խոջի Տխրեց Հասօն: Կորցրեց աշխուժութիւն,
կորցրեց զարթութիւն: Օրերով պոռոյա էր գա-
լիս մեծ պայտաթի շուրջը, թէկուզ ոչխարն
այնտեղ էր ուտելու խոտ չգտնէր: Սչրը աշ-
տարակին, նեազում էր արարպին, սիրաբը
սրնդի մէջ դնում ու արտասուում:

Զայիսէն էլ ամնջում էր: Թագնեամ լու-
սանուտի կտնում, նա աչրը չէր հեռացնում
Հասօից, ահանջը՝ նրա նեազից: Մշուտում
էր և սչ էր խմում, ամնջում էր միայն:

Երկուսն էլ գիտէին որ շատ հեռու են
միմեանցից, որ ազայի ազջիկը չորանի կին
չի լինիլ:

Բայց սէրը Ատածայ կրակն է, շատ գօ-
րեղ կրակ: Նա կտրում—անցնում է ա-
մեն հեռաւորութիւն, թափանցում ամեն խո-
րութիւն:

Սէրը սչ հեռաւորութիւն է ճանաչում,
սչ էլ խորութիւն:

III

Հեռաան էր ազան ու խիտ խորամանկ:
Շուտով նկատեց նա Հասօի սէրը: Բարկացաւ,
կատաղեց, ուզեց սպանել յանդուզն չորանին,

բայց խոհեմ էր: Չուզեց իր տան անունը
կտրել յաւիտեան ու մի չորանի արիւնը
մտնել ընդունայն:

Բայց ինչ կատէին եթէ իմանային որ մի
չորան նրա ազջկայ ետեիցն էր ընկել: Պէտք
էր Հասօին հեռացնել, հեռացնել ինքնակամ
զոհ խորամանկութեան: Պէտք էր այնպէս մի
խող սարքել, որ Հասօն թողնէր ինքը հեռա-
նար ու մէկ էլ այդ կողմերը չդառնար:

Մտածեց ազան, երկար մտածեց ու գտաւ
հարք: Մարդ ուզարկեց, կանչեց Հասօին ու
ասաց նրան:

«Գիտեմ, Հասօ, ասաց չար ազան—գի-
տեմ, որ սիրում ես իմ ազջկան: Գու քաջ
տղայ ես. լսել եմ լաւ սրինդ էլ ամում ես:
Ազջիկս քեզ կրտամ, միայն կը դնեմ մի պայ-
ման: Լսել եմ որ ոչխարները քեզ հեազան-
դում են ու սրնդիդ ձայնից զրավւած քեզ մօտ
գալիս են:

«Գիտնից մինչև այդ բարձր աշտարակը
—տեսնում ես նրան—գնել կը տամ փայ-
տեայ սանդուխտը. զու կը նստես այնտեղ—
բարձրում, ոչխարներդ կը ժողովին ցածրում:
Ահա պայմանը: Եթէ դու բարձրից, սրինդդ
ածելով, կարողացար ոչխարներին սանդուխտի

վրայով քեզ մօտ վեր հանել, այն ժամանակ աղջիկս քեզ հալալ, առ ու վայելիր:

«Սպա թէ ոչ՝ խայտառակ եղիր, ինչ ունիս-չունիս հաւաքիր և քանի շուտ է՝ այս կողմերից հեռացիր: Մի չորան՝ աղայի փեսայ չի լինիլ—այդ էլ խելքիցդ հանիր»:

Հասօն ժպտեց, խոր դուխ տւեց, «Տէր ես ազն» — ասաց — ասածիդ համաձայն եմ»:

IV.

Շինել տւեց ազան փայտեայ սանդուխտը:— Իննսուէն և ինն աստիճան ունէր նա:— Հասօից ծածուկ կոտրեց նրա մէջ տեղի մէ աստիճանը. կոտրածը թոյլ կերպով գրեց իր տեղը այնպէս, որ սչինչ չէր երևում, բայց մի թոյլ սեղմում հերիք կը լինէր փայտը ձգելու, և մի աստիճանից գէպի միւսը՝ մի արշինաչափ տեղ բաց թողնելու. այդպիսով էլ ոչխարների անցնելը անհնար դարձնելու:

Օ, շար էր ազան. հպարտ էր հպարտ... Այդ խարդախութիւնը արեց շար ազան: Հասօին աշտարակի ծայրը հանեց, Զալխէին պատըզգամբի վրայ ու ասաց չորանին. «Ահա

Զալխէն, խրախուսիր, հալալ է քեզ նա, թէ ասածս արիր»:

Զալխէն տեսաւ Հասօին, ժպտեց նրան, կարմրեց ու նշան արաւ: Իմացաւ չորանը որ Զալխէն էլ սիրում էր իրեն: Սիրան ուրախութիւնով լցւեց: Առաւ սրինդը, բերանին գրեց, քէօյողը ծուեց ու նւագն սկսեց:

Թնդաց սար ու ձոր, շարժւեցին ծառեր, դողացին բարեր. յուզեց շար ազան, խելայեղ՝ Զալխէն. քիչ մնաց թռնէր ցած ու զնար ոչխարի պէս ընկնէր Հասօի ոտքերին:

Շարժւեցին ոչխարները, մօտեցան սանդուխտին ու սկսեցին միմեանց հտեից բարձրանալ աշտարակն ի վեր:

V.

Լօ, լօ, լօ Հասօ, Սև-ջրի չորան, սար ու ձոր մղկտացնող ջիւան. գազան մեղմացնող, քար ու ծառ յուզող չորան: Ինչու յիմարի պէս հաւատացիր աղայի: Ինչու բարձրացար ծայրը աշտարակի: Զուր դառնայիր մօրդ փորում, Հասօ: Երանի չմտնէիր այս աշխարհը որ լիքն է ազաներով: Երանի չտեսնէիր արևի փայլը

որ քեզ այրեց-խորովեց, Սև ջրի ալիքները որ քեզ տրորեց. շամբի օրօրեկը, որ քեզ կախարդեց: Լօ, լօ, լօ... միթէ կրմանջը ¹⁾, այնքան նամերդ ²⁾ եղաւ, որ սէրը ծաղրեց: Միթէ նրա խիղճը կորաւ. Սատանքը մոռցաւ: Խեղճ Հասօին ինչո՞ւ Եկեթանի բաժին արաւ, աշխարհը լացի ու սուգի մէջ դրաւ... լօ, լօ...

Հն բարձրանում էին ոչխարները, հրում միմեանց: Սրնգի ձայնից դիւթւած մոռանում էին իրանց տակի անգունդը: Աշրերը Հասօին ուղղած, բարձրանում էին:

Աշխարհը դմալլած գիտում էր: Չար աղան բար էր կտրել: Իսկ Ջալսէն մինչև կէս մէջքը կռացել. ձեռները Հասօին էր պարզել ու գոչում էր.

— «Ես քոնն եմ, Հասօ, քոնը յախտեան: — Ես քեզ սիրում եմ. այնքան եմ սիրում, որքան չէր սիրում Լէյլան՝ Մէջլանին: — Ես քեզ սիրում եմ. այնքան եմ սիրում, որքան չէ սիրում թիթեռը ճրագին, սոխակը՝ վարդին, աշխարհն՝ արևին ու բոյսը՝ հողին:

«Դու ես իմ ճրագը, դու ես իմ վարդը. դու իմ արևն ու դու իմ հողը...»

¹⁾ Քիրդ:

²⁾ Անագնի, ամարդի:

Լսում էր Հասօն, սիրտը խշխշում: Ածում էր, ածում, նւագը ուժովցնում:

Եւ ոչխարները բարձրանում էին, շարքով բարձրանում:

VI

Հասաւ նէրի ¹⁾ այժը կտորած աստիճանին: Չգաց որ մահը առջևն է, բայց գիւթւած էր—ոտը գրեց փայտի վրայ:

Շարժուեց փայտը. լուեց մի մայրն և սիրուն նէրին պտոյտ գործելով օգի մէջ, գնաց ջախջախելու անգունդի բարերի վրայ:

Մղկտաց Հասօն: — «Շէյ վախ, իմ սիրուն նէրի», կանչեց սրտաբուլլա. բայց աշրը կրք Ջալսէին ընկաւ, մոռցաւ նէրին: Սրինգը գրեց բերնին ու սկսեց ածել:

Ոչխարները տեսան նէրու գրութիւնը, կանգ առին, մտածեցին ետ գնալ, բայց գիւթւած էին, առաջ գնացին:

Փորձեց առաջին ոչխարը, ետ ետ քաշուեց, առջևի ոտերը բարձրացրեց և ուղեց

¹⁾ Առաջնորդող այժ:

թոնել:—Մի մայրեն արձակեց և գնաց այ-
ծի ետևից:

—«Վախ, վախ, իմ անմեղ ոչխար, մզկը-
տաց Հասոն: Նայեց Չալխէին, մոռցաւ ոչխա-
րին, ոյժ տաւ «փող»-ին»:

Փորձեց երրորդ ոչխարը, մինչև իսկ թը-
ռաւ, բայց կպաւ աստիճանին, մի պտոյտ գոր-
ծեց, խղճուկ կերպով մայեց ու գնաց ու գնաց
գէպի խոր անդունդը:

—«Թռէք, անցէք իմ սիրուն ոչխարներ
—երգեց Հասոն—թռէք իմ թաւամազ գառ-
նուկներ, եկէք ձեր տիրոջ մօտ»:

Ոչխարներն էլ չէին շարժուում: Ետ ետ
էին գնում:

Կատաղեց Հասոն—բացւածքը չէր տես-
նում—որչափ սէր ունէր ու զգացմունք, ներ-
շնչեց սրնգին. գեղզեղանքներով քարայրից
բնութիւնը... բայց ոչխարները ետ ետ էին
գնում:

Ամաչեց աղան իր գործից, կիսամեռ և
դաւ Չալխէն յուսահատութիւնից:

Փոխեց Հասոն եղանակը:

Այժմ ինքն էլ չզիտէր ինչ էր ածածը:

Դադրել էր քամին, կանգնել էր ջուրը,
լսել ամեն ինչ:

VII

Ո՞վ չէ լսել «Լուր—դա—լուրը», որին
չի դիմանալ ոչ մի բար սիրտը: Որին լսելով
կը թրթռայ սիրող սիրտ, կը մարի: Որին
լսելով կը գժւի սիրող ազջիկը, կը գժւի և գէ-
պի սիրողը կը սլանայ:

Սրանչեղի է նա. երգերի փառքն է նա—
Հրեշտակների մրմունջը, Հասօի սղին է
նա...

Շարժեցին ոչխարները, գլորեցին շա-
տերը:

Շարժեց և Հասոն, կուցաւ, տեսաւ
բացւածքը:

Հասկացաւ ամեն ինչ, նայեց աղալին:

Զգաց որ Չալխէն կորած էր իր համար,
ինքն էլ աշխարհի համար: Շարժեց Չալխէն
էլ, նայեց աղային, նայեց Հասօին:

Զգաց որ Հասոն կորել էր իր համար,
ինքն էլ աշխարհի համար:

Եւ լսեց ամեն ինչ...

«Լուր—դա—լուրը» կտրեց, նրա խաղի
վերջին թռթռումը գնաց մեռնելու օդի մէջ...

Յետոյ... լսեց մի ճիշ:

Ու երկու մարմիններ արագ պտոյտ գործիր սօղի մէջ, գնացին միասին, ջախջախելու անդունդի խորքերում . . . և միմեանց գրկում:

Հասուն և Զալխէն էին գրանդ . . .

Ան կրկու մարմիններ որոնք պարզ
մեթոդ այն մէջ, գեղեցիկ միտքին, շարժումն
յու անդամները կարգեցան, և միմեանց
պիտակ:

Հասան և Չարխուն Անն գրանդ . . .

4568

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ ԿՈՆ՝

Կեանքի գիտլ, Խերամի, Թարգմ. ուսերէնից . 2 Կ.
 Ազգանշան, Վ. Գարշինի . . . . . 2 Կ.
 Հայր Միլանը, Գիւ-գը. Մոպասանի, Թարգ. Փը. 2 Կ.
 Հին-նոր Երգ ու Վերքերից, բանաստեղծութիւն-
 ներ Ա. Իսահակեանի . . . . . 3 Կ.
 Աստուծոն թէ՛ մտմօնային, Լև Տօլստօյի, Թարգ.
 ուսու. Յով. Ստեփանեանի . . . . . 3 Կ.
 Անպոչ Հարթը, պատմուածք Սանտերի Ինգմանի
 Թարգ. Յով. Ստեփանեանի. . . . . 2 Կ.
 Լուր-Դա-Լուր, բրդական պօչմա Վ. Փափաղեանի 3 Կ.

0008616

2013

Գրմիլ՝ Баку, Русскій Торгово-промышлен. Банкъ,
 Юсифу Ярвелянъ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0008616

